

wo-master Universitaire
Lerarenopleiding
Godsdienst en
Levensbeschouwing
Tilburg University

26 februari 2015

1	Samenvattend advies	3
2	Werkwijze panel	5
3	Beschrijving van de opleiding	6
	3.1 Algemeen	6
	3.2 Profiel instelling	6
	3.3 Profiel opleiding	6
4	Opleidingsbeoordeling	7
	4.1 Beoogde eindkwalificaties	7
	4.2 Onderwijsleeromgeving	9
	4.3 Toetsing	13
	4.4 Afstudeergarantie en financiële voorzieningen	15
	4.5 Algemene conclusie over de kwaliteit van de opleiding	16
5	Overzicht oordelen	18
	Bijlage 1: Samenstelling panel	19
	Bijlage 2: Programma locatiebezoek	20
	Bijlage 3: Overzicht van bestudeerde documenten	21
	Bijlage 4: Eindkwalificaties	22
	Bijlage 5: Lijst met afkortingen	23

1 Samenvattend advies

Voorliggend advies betreft de aanvraag van Tilburg University voor een beperkte Toets nieuwe opleiding voor de Universitaire Lerarenopleiding Godsdienst en Levensbeschouwing (ULO G/L). De nieuwe tweejarige wo-masteropleiding bestaat uit 120 studiepunten en neemt omwille van die omvang een aparte plaats in binnen het aanbod aan lerarenopleidingen in Nederland.

Het door de NVAO ingestelde panel heeft het informatiedossier over de beoogde opleiding bestudeerd en panelleden hebben hun bevindingen voorafgaand aan het locatiebezoek met elkaar gedeeld. Tijdens het bezoek heeft het panel gesprekken gevoerd met het management van de instelling, alsook met vertegenwoordigers van het docententeam, de examencommissie en het werkveld. Het panel hecht eraan de gesprekspartners te danken voor de positieve sfeer tijdens het bezoek en de openheid waarmee de gesprekken zijn gevoerd.

Het panel heeft met waardering vastgesteld dat er heel wat inspanningen zijn geleverd voor de ontwikkeling van de nieuwe opleiding. Hierdoor lag ten tijde van het bezoek een volledig uitgewerkt programma voor met beroepsprofiel, eindtermen, curriculum en toetsplan. Het panel is van mening dat de nieuwe opleiding is ingebed in een facultaire structuur met voldoende voorzieningen op het vlak van personeel, infrastructuur en financiën.

De ontwikkelaars hebben de nodige zorg besteed aan het ontwerp en de formulering van de beoogde eindkwalificaties, alsook aan de aansluiting van de eindtermen bij het beoogde profiel van leraar G/L. Het panel constateert bovendien dat het niveau en de oriëntatie van de eindkwalificaties zijn geborgd door belangrijke kaderstellende documenten. Het gaat bij de nieuwe opleiding om een academische beroepsmaster waarvan de verschillende dimensies - academische oriëntatie, masterniveau, gericht op het beroep van leraar - volgens het panel voldoende tot uiting komen in de eindtermen.

Het programma sluit volgens het panel goed aan op de eindkwalificaties van de opleiding: de leerdoelen van de respectievelijke cursussen zijn duidelijk beschreven en in het toetsplan wordt helder aangegeven op welke manier die leerdoelen aansluiting vinden bij de beoogde eindtermen. De student die de verschillende cursussen succesvol afrondt, voldoet aan het einde van de opleiding aan alle eindkwalificaties en beschikt over gepaste competenties op het vlak van onderzoek, didactiek en G/L. Het panel is van oordeel dat de organisatie van de nieuwe opleiding en de kwaliteitscultuur van de facultaire omgeving ervoor zorgen dat programma, personeel en voorzieningen een coherente leeromgeving scheppen.

Het panel stelt vast dat de nieuwe opleiding beschikt over een uitgebreid toetsplan dat kadert binnen het beleid van de universiteit en de faculteit. Er worden verschillende toetsvormen gebruikt en er is ruime aandacht voor interactie en terugkoppeling. De toetsinstrumenten zijn valide en studenten worden op voorhand ingelicht over toetsvormen, -criteria en beoordeling. De combinatie van stageverslag en scriptie vormen volgens het panel de belangrijkste componenten om het gerealiseerde eindniveau vast te stellen: in de masterthesis tonen studenten hun academische vaardigheden, terwijl de stage een indicatie geeft van hun praktische vorming tot docent.

De positieve appreciatie van elk van de vier standaarden laat onverlet dat er binnen de opleiding nog ruimte is voor verbetering. Het panel geeft de opleiding dan ook ter overweging om:

- het werkveld een prominente plaats te geven bij de verdere ontwikkeling en opvolging van het curriculum;
- internationalisering als geesteshouding te verdisconteren in de eindtermen en het programma van de opleiding;
- de volgorde en de studielast van individuele cursussen te heroverwegen, met name wat betreft het invoeren van een snuffelstage tijdens het eerste jaar en het apart aanbieden van het seminarie masterscriptie;
- het vierogenprincipe systematisch toe te passen bij het ontwerp van toetsen en de beoordeling van werkstukken, en deze systematiek ook te verankeren in beleid;
- de examencommissie zich reeds op voorhand te laten uitspreken over de kwaliteit van de ontworpen tentamens en de bijhorende toetsmatrijzen en beoordelingscriteria.

Het panel heeft alle standaarden positief beoordeeld. Zijn eindoordeel over de kwaliteit van de nieuwe opleiding is dan ook positief. Het panel adviseert de NVAO om positief te besluiten ten aanzien van de kwaliteit van de nieuwe wo-master Universitaire Lerarenopleiding Godsdienst en Levensbeschouwing van Tilburg University.

Den Haag, 26 februari 2015

Namens het panel ter beoordeling van de beperkte Toets nieuwe opleiding wo-master Universitaire Lerarenopleiding Godsdienst en Levensbeschouwing van Tilburg University,

prof. dr. Marc Vervenne
(voorzitter)

Mark Delmartino, MA
(secretaris)

2 Werkwijze panel

De Tilburg School of Catholic Theology (TST) heeft bij de Nederlands - Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) een aanvraag 'Toets nieuwe opleiding' ingediend voor de wo-master Universitaire Lerarenopleiding (ULO) Godsdienst en Levensbeschouwing (G/L). Bij deze aanvraag werd een informatiedossier gevoegd dat de stand van zaken weergeeft in het najaar 2014 met betrekking tot de voorgenomen opleiding.

Na screening op ontvankelijkheid van de aanvraag heeft de NVAO volgend panel ingesteld:

- Prof.dr. Marc Vervenne, voorzitter;
- Prof. dr. Peter Nissen, lid;
- Drs. Taco Visser, lid;
- De heer Joren Selleslaghs MA, student-lid.

Het panel werd bijgestaan door procescoördinator Lisette Meijer MSc., beleidsmedewerker NVAO, en extern secretaris Mark Delmartino MA, MDM Consultancy bvba. Een kort CV van de panelleden is opgenomen als bijlage 1 bij dit advies.

Bij de toetsing heeft het panel het Beoordelingskader voor de Beperkte Toets Nieuwe Opleiding van de NVAO (Stcrt. 2010, nr. 21523) in acht genomen, zoals beschreven in de NVAO publicatie van 22 november 2011. Dit kader is bedoeld voor nieuwe opleidingen aan instellingen die de instellingstoets kwaliteitszorg met succes hebben afgerond.

Het informatiedossier bouwt verder op een eerdere aanvraag van TST voor een gelijkaardige opleiding. De voorzitter en het panellid uit het werkveld waren in het najaar 2013 betrokken bij de beoordeling van die aanvraag. Het panel concludeerde toen dat het programma en de toetsing onvoldoende uitgewerkt waren, waarop TST de aanvraag introk. In de huidige aanvraag wordt aangegeven dat de faculteit en de programma-ontwikkelaars gewerkt hebben aan "een ingrijpend vernieuwd voorstel".

De commissieleden hebben, na bestudering van het informatiedossier, hun bevindingen en vragen gestuurd naar de secretaris die ze met het oog op de voorbespreking heeft gecompileerd. Deze voorbespreking vond plaats in Utrecht, tijdens de ochtend voorafgaand aan het locatiebezoek op 21 januari 2015, en bestond uit drie delen: een gedachtewisseling over de voorlopige bevindingen van de panelleden, een inventarisatie van de belangrijkste aandachtspunten en vragen die aan bod moeten komen tijdens de gesprekken, en de voorbereiding van de verschillende gespreksronden. Het panel heeft zich vervolgens in gesprekken met de rector magnificus, het faculteitsbestuur, de ontwikkelaars en beoogde docenten van de opleiding, alsook met vertegenwoordigers van het werkveld van nadere informatie voorzien en zijn eerste bevindingen verder getoetst. Bijlage 2 bij dit advies beschrijft het programma en de verschillende gesprekspartners. In bijlage 3 is een overzicht opgenomen van de documenten die het panel heeft ontvangen of geconsulteerd.

Na afloop van de gesprekken heeft het panel het geheel van bevindingen en overwegingen onderling besproken en vertaald naar voorlopige conclusies. Aan het eind van het bezoek heeft de panelvoorzitter die conclusies mondeling teruggekoppeld naar de opleiding. Op basis van de bevindingen, overwegingen en conclusies heeft de secretaris een conceptadvies opgesteld dat aan de panelleden is voorgelegd. Vervolgens heeft het panel dit concept van commentaar voorzien, waarna de definitieve tekst is vastgesteld door de voorzitter. Het adviesrapport is op 16 februari 2015 aan de instelling voorgelegd, ter controle

op feitelijke onjuistheden. Op 26 februari 2015 heeft de instelling op het adviesrapport gereageerd. Dit heeft geleid tot enkele tekstuele aanpassingen. Het panel heeft dit advies in volledige onafhankelijkheid opgesteld en op 26 februari 2015 aan de NVAO aangeboden.

3 Beschrijving van de opleiding

3.1 Algemeen

Instelling	Tilburg University
Opleiding	Universitaire Lerarenopleiding Godsdienst Levensbeschouwing
Variant	voltijd, deeltijd
Afstudeerrichtingen	n.v.t.
Locaties	Utrecht
Studieomvang (ECTS)	120 studiepunten
Sector	onderwijs

3.2 Profiel instelling

De faculteit Katholieke Theologie van Tilburg University is ontstaan in 2007 uit een fusie tussen de Theologische Faculteit Tilburg, de Katholieke Theologische Universiteit Utrecht en Tilburg University. Sinds 2011 gaat de faculteit door het leven als Tilburg School of Catholic Theology. TST is een kleinschalige faculteit; het contact tussen docenten en studenten is laagdrempelig. Het onderwijs wordt verzorgd op twee locaties, Tilburg en Utrecht. Alle opleidingen worden in voltijd en in deeltijd aangeboden. TST beschikt over Luce/Centrum voor Religieuze Communicatie, een centrum voor postinitieel onderwijs en theologische vorming ten dienste van pastores en andere beroepskrachten die in hun werk in aanraking komen met vragen over geloof, zingeving en ethiek.

3.3 Profiel opleiding

TST biedt momenteel een academische bacheloropleiding in de katholieke theologie aan, alsook een éénjarige Engelstalige masteropleiding Christianity and Society en een driejarige academische beroepsopleiding in katholieke theologie rond Parochiepastoraat, Categorieel Pastoraat en Religieuze Educatie. De beoogde tweejarige ULO G/L komt in de plaats van het uitstroomprofiel Religieuze Educatie bij de masteropleiding Theologie. De opleiding rekent op een instroom van ongeveer 10 studenten per jaar.

De docenten uit TST hebben samen een nieuw profiel ontwikkeld van het type leraar G/L die de TST wil opleiden. Op basis van dit profiel is een lijst van eindtermen opgesteld en een nieuw curriculum ontwikkeld dat past bij de eindtermen en dus bij het beoogde profiel: een op academisch masterniveau geschoolde leraar G/L die werkzaam is in het eerstegraadsgebied van het voortgezet onderwijs. Het curriculum bestaat uit twee leerlijnen van elk 60 studiepunten: de didactische leerlijn en de onderzoeksleerlijn. Studenten zijn permanent in beide leerlijnen actief. Een aantal vakken uit de onderzoeksleerlijn wordt samen met studenten van de driejarige masteropleiding Theologie gevolgd. In de stage en de scriptie tonen studenten aan dat zij de beoogde eindkwalificaties effectief hebben verworven.

4 Opleidingsbeoordeling

Aangezien Tilburg University beschikt over een positief oordeel over de instellingstoets kwaliteitszorg, wordt de nieuwe opleiding beoordeeld volgens het Beoordelingskader voor de beperkte Toets nieuwe opleiding van de NVAO. Het oordeel komt tot stand op basis van een discussie met 'peers' over de inhoud en de kwaliteit van de opleiding. De beoordeling is opgebouwd rond vier vragen: (1) Wat beoogt de opleiding? (2) Hoe wil de opleiding dit realiseren? (3) Hoe wil de opleiding dit toetsen? (4) Zijn er voldoende financiële middelen? Deze vragen zijn vertaald in vier standaarden, die het panel beoordeelt als voldoende of onvoldoende. Vervolgens geeft het panel een gemotiveerd eindoordeel over de kwaliteit van de opleiding. In zijn oordelen heeft het panel zich laten leiden door de vraag of de ULO GL de basiskwaliteit aanbiedt die in (inter)nationaal perspectief redelijkerwijs mag worden verwacht van een soortgelijke academische masteropleiding.

4.1 Beoogde eindkwalificaties

4.1.1 Standaard 1

De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Bevindingen

Op basis van het informatiedossier en de gesprekken ter plaatse stelt het panel vast dat de opleiding in verschillende stappen tot ontwikkeling is gekomen. Zo heeft de faculteit middels docentenoverleg een profiel opgesteld waaraan de leraar godsdienst en levensbeschouwing moet voldoen. Dit profiel is helder beschreven in het informatiedossier en bevestigd door de verschillende gesprekspartners:

“De ULO leidt op tot academisch geschoold leraar G/L. Kennisoverdracht in het domein theologie / levensbeschouwing en persoonlijke vorming zijn nauw verweven. Het begrip ‘aandacht’ staat centraal. Aandacht voor de menselijke persoon als schepsel van God, overeenkomstig de integrale mensvisie zoals die in de katholieke traditie naar voren komt. De toekomstige leraar kenmerkt zich door vakkundigheid gecombineerd met een aandachtige houding voor de hele persoon van de leerling.”

De ontwikkelaars hebben zich gebaseerd op dit profiel om de eindkwalificaties op te stellen en die vervolgens uit te werken in een curriculum. Die eindtermen zijn vastgelegd in de Onderwijs- en Examenregeling (OER) en beschreven in bijlage 4 bij dit advies. Bij het vaststellen van de eindkwalificaties heeft de opleiding rekening gehouden met het rapport van het Disciplineoverlegorgaan Godgeleerdheid (DGO) uit 2012, waarin het domeinspecifieke referentiekader wordt vastgelegd voor een master theologie en een academische beroepsmaster. Voor de professionele competenties van de toekomstige leraar hebben de ontwikkelaars gebruik gemaakt van het competentieprofiel van leraren, zoals dit door de Interdisciplinaire Commissie Lerarenopleidingen (ICL) van de Vereniging Samenwerkende Nederlandse Universiteiten (VSNU) is beschreven. Eindkwalificatie 5 van de ULO G/L omvat de competenties van leraar van de Stichting Beroepskwaliteit Leraar (SBL). In de stagehandleiding worden deze SBL-competenties verder uitgewerkt voor de leraar G/L en wordt voor elke competentie een aantal indicatoren opgesomd, in lijn met de 'Handreiking Godsdienst/Levensbeschouwing als Examenvak' van de Besturenraad (2006).

In tegenstelling tot de meeste andere ULO's in Nederland (inclusief Tilburg University) biedt TST een tweejarige opleiding aan voor toekomstige leraren. Dit is volgens het management een bewuste keuze. Ten eerste biedt TST geen eenjarige masteropleiding Theologie aan die als opstap naar een ULO kan fungeren; ten tweede vormt de nieuwe opleiding door haar academische oriëntatie een alternatief voor de hbo-opleiding die Fontys Hogeschool op dezelfde locatie aanbiedt; ten derde is er de maatschappelijke functie van universiteiten in de vorming van leraren en beoogt de faculteit bij te dragen aan een toename van het aantal leraren met een academische achtergrond; ten slotte richt de nieuwe opleiding zich expliciet op studenten met een academische bachelor theologie die een carrière in het onderwijs beogen (en niet in het pastoraat). In die zin vormt de opleiding een bijzondere mogelijkheid voor studenten om zich gedurende twee jaar voor te bereiden op het leraarschap G/L en hierbij onderzoek te doen dat relevant is voor de onderwijspraktijk.

Het panel merkt op dat de faculteit gekozen heeft voor een expliciet katholiek profiel van leraar en vraagt zich af in welke mate dit profiel een sterkte dan wel zwakte is voor het werkveld en de toekomstige leraar. Er zijn immers weinig katholieke scholen in het voortgezet onderwijs die een uitgesproken religieus profiel nastreven. Katholieke scholen varen daarenboven in het vak G/L vaak een meer algemeen religiewetenschappelijke en/of filosofische koers. Een docent gaf niettemin aan dat de profilering als inclusieve opleiding die vertrekt vanuit het christelijk-katholieke perspectief uniek is. Ook volgens een werkveldvertegenwoordiger is er wel degelijk behoefte aan leraren die vanuit hun katholieke identiteit in de maatschappij staan en die met de school kunnen meedenken rondom vragen over identiteit. De door de opleiding beoogde jaarlijkse instroom van tien studenten geeft in elk geval aan dat de faculteit vertrouwen heeft in de aantrekkingskracht van dit profiel.

Uit de gesprekken blijkt dat de ontwikkelaars van de opleiding zich weliswaar uitgebreid hebben gedocumenteerd, maar slechts beperkt input hebben gevraagd aan het werkveld. Tot nu toe zijn het voornamelijk interne stakeholders en enkele collega's van andere lerarenopleidingen die zich hebben gebogen over het profiel, de eindkwalificaties en het curriculum van de nieuwe opleiding. Zij weten naar verluidt wat er speelt in de middelbare scholen. In een latere fase, wanneer het curriculum wordt doorontwikkeld, zal het werkveld een meer prominente rol spelen in een zgn. 'learning community' waarin docenten TST, leraren, koepels en verenigingen kunnen bijdragen aan het ontwikkelen en uitrollen van de opleiding.

Overwegingen

Het panel is van oordeel dat de faculteit de nieuwe opleiding nauwgezet heeft ontwikkeld. De opleiding is hierbij innovatief te werk gegaan aangezien de ULO G/L als tweejarige academische opleiding op masterniveau een redelijk unieke positie inneemt binnen het aanbod aan lerarenopleidingen in Nederland.

De ontwikkelaars hebben volgens het panel de nodige zorg besteed aan het ontwerp en de formulering van de beoogde eindkwalificaties, alsook aan de aansluiting van de eindtermen bij het beoogde profiel van leraar G/L. Het ontwikkelproces van profiel naar eindtermen, leerlijnen en curriculum is duidelijk beschreven en zichtbaar gemaakt in de verschillende componenten van de opleiding. Ook de beoogde professionele competenties van de leraar zijn volgens het panel helder verwoord en voldoende geconcretiseerd. De opleiding heeft er bovendien voor gezorgd dat het niveau en de oriëntatie van de eindkwalificaties geborgd worden door belangrijke kaderstellende documenten.

Het gaat bij de ULO G/L om een academische beroepsmaster en die dimensies komen volgens het panel alle tot uiting in de eindtermen. De student die aan het einde van de opleiding aan alle eindkwalificaties voldoet, beschikt over gepaste competenties op het vlak van onderzoek, didactiek en G/L.

De beoogde eindkwalificaties sluiten volgens het panel aan bij de actuele eisen die vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding. In internationaal en landelijk verband is de inbedding van levensbeschouwelijke overtuigingen in een gesecculariseerde samenleving vandaag de dag erg belangrijk. Hoewel de formulering van de eindkwalificaties conform is aan het Nederlandse raamwerk, is het panel wel van mening dat de opleiding het werkveld actiever had kunnen betrekken bij de ontwikkeling van het profiel, de eindtermen en het curriculum. Het panel ondersteunt in ieder geval het voornemen van de opleiding om het werkveld een prominentere rol te geven bij de doorontwikkeling van het curriculum.

Ten slotte stelt het panel vast dat internationalisering nagenoeg volledig ontbreekt in de eindkwalificaties. Hoewel dit een bij uitstek Nederlandse opleiding is en een aantal kenmerken van het concept 'internationalisation at home' (Nuffic) aan bod komt in de opleiding, is het panel van mening dat internationalisering als geesteshouding een plaats verdient binnen de eindkwalificaties. Immers, godsdienst en levensbeschouwing spelen heden ten dage wereldwijd een belangrijke rol en hebben op verschillende wijzen invloed op de vorming van het maatschappelijke bestel.

Oordeel

Het panel beoordeelt standaard 1: beoogde eindkwalificaties, als voldoende.

4.2 Onderwijsleeromgeving

4.2.1 Standaard 2

Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Curriculum

Semester 1 – 30 ec

Algemene didactiek (6 ec)

Pastoraat en religieuze educatie in laatmoderne context (6 ec)

Hermeneutiek (6 ec)

Morele denkpatriënten (6 ec)

Methoden en modellen van onderzoek (6 ec)

Semester 2 – 30 ec

Vakdidactiek (6 ec)

Beroepsoriëntatie Godsdienst en Levensbeschouwing en historische catechetiek (6 ec)

Wereldgodsdiensten in het onderwijs (6 ec)

Christelijke c.q. Katholieke identiteit (6 ec)

Theologische antropologie en kerkelijke sociale leer (6 ec)

Semester 3 – 30 ec

Stage (18 ec)

Jongerencultuur en spiritualiteit (6 ec)

Systemische onderwijscontext en seminar masterthesis (6 ec)

Semester 4 – 30 ec

Stage (12 ec)

Didactisch lesontwerponderzoek (6 ec)

Masterthesis (12 ec)

Bevindingen

De nieuwe opleiding wordt zowel voltijds als deeltijds aangeboden. De voltijdvariant bestaat uit vier semesters van elk 30 studiepunten. Het panel stelt vast dat het perspectief van het godsdienstonderwijs centraal staat in de opleiding. Zo bestaat het programma uit twee leerlijnen van elk 60 ec die doorheen de volledige opleiding lopen: de didactische leerlijn omvat de cursussen die gericht zijn op de onderwijspraktijk, zoals vakdidactiek, wereldgodsdiensten in het onderwijs en een stage; de onderzoeksleerlijn richt zich op theologische verdieping en onderzoeksmethoden en culmineert in de masterthesis.

Het curriculum is ontwikkeld op basis van de vastgestelde eindkwalificaties. Het panel constateert dat er inderdaad een duidelijk verband bestaat tussen de leerdoelen van de individuele cursussen en de eindtermen van de opleiding. Volgens het panel is op het vlak van cursusontwikkeling al heel wat werk verzet. Zo bevat het informatiedossier voor elke cursus een beschrijving van het doel, de inhoud, de werk- en toetsvormen, de studielast en de gebruikte literatuur. Tijdens het locatiebezoek lagen de studiehandleidingen ter inzage. In het toetsplan worden de leerdoelen van de individuele cursussen gekoppeld aan de eindkwalificaties van de opleiding. Per cursus is ook een specificatietabel opgemaakt van de te toetsen leerdoelen en leerniveaus. De literatuur, vermeld in de cursusbeschrijvingen en ter inzage tijdens het bezoek, is volgens het panel aan de maat en sluit aan bij de internationale ontwikkelingen op de respectievelijke vakgebieden.

Een belangrijk deel van het derde en vierde semester is gewijd aan de stage (30 ec) waarin de student onderwijs observeert, analyseert, ontwerpt en ook zelf lesgeeft. Naast de stage zijn er ook colleges methodische werkbegeleiding en supervisie met reflectie op de eigen positie van de leraar G/L. De stagebegeleider volgt de activiteiten van de student op school en bespreekt tweewekelijks het leerproces van de student. De didactische leerlijn mondt uit in het stageportfolio dat dient ter afsluiting en eindbeoordeling van de stage. Het panel stelt vast dat de verschillende componenten van de stage uitgebreid zijn beschreven in de stagehandleiding en dat de verschillende gesprekspartners een duidelijk en eenduidig beeld hebben van de onderwijsleerlijn en de stage. Vertegenwoordigers van het werkveld vinden de stagecomponent voldoende sterk, maar pleiten voor meer expliciete aandacht in de opleiding voor (Socratische) gespreksvoering en voor identiteitsbegeleiding op school. Bovendien stellen ze voor om studenten reeds tijdens het eerste jaar te laten kennis maken met de onderwijspraktijk, eventueel via een snuffelstage. Het panel onderschrijft dit voorstel zodat studenten die vaststellen dat het onderwijs niet hun ideale carrièrepad is, zich tijdig kunnen heroriënteren.

De onderzoeksleerlijn bestaat uit een hermeneutisch-theologische component en een empirische onderzoekscomponent. Aangezien studenten vanuit de bacheloropleiding reeds vertrouwd zijn met hermeneutisch-theologisch onderzoek, volgen ze voor de ULO een

aantal vakinhoudelijke theologische cursussen. De component empirisch onderzoek scherpt de onderzoeksvaardigheden van de student aan en leidt via een cursus methoden van onderzoek (6 ec) en vormen van praktijkonderzoek in drie verschillende cursussen (6 ec) tot de scriptie (12 ec). De thesis bestaat uit een inhoudelijk thema naar keuze, voor zover dit aansluit bij een cursus en relevant is voor de onderwijspraktijk. Het panel heeft in het informatiedossier kennis genomen van het reglement voor de masterthesis. Het totale scriptietraject bestaat uit 15 studiepunten aangezien het scriptieplan wordt opgemaakt tijdens het thesisseminar (3 ec) dat een onderdeel is van de cursus systemische onderwijscontext / seminar masterthesis. Volgens de opleiding volstaan 15 studiepunten om een scriptie op masterniveau af te leveren, met dien verstande dat deze scriptie het sluitstuk vormt van een ULO, niet van een onderzoeksgerichte masteropleiding.

Een aantal cursussen uit de onderzoeksleerlijn wordt ontleend aan het eerste jaar van de bestaande driejarige master Theologie en samen ingericht voor studenten van beide opleidingen. De opleiding gaf tijdens het bezoek aan dat docenten gevraagd is de betrokken cursussen opnieuw in te richten met het oog op de nieuwe doelgroep van deelnemers. Als gevolg hiervan zijn de cursusbeschrijvingen aangepast en waar nodig de toetsvormen of werkstukken gediversifieerd om relevant te zijn voor deelnemers die zowel in het pastoraat als in het G/L onderwijs zullen terecht komen.

De instroomeisen zijn volgens het panel duidelijk beschreven in het informatiedossier. Studenten met een bachelor theologie van de TST of een gelijkwaardig diploma worden toegelaten tot de ULO G/L. Studenten met een ander bachelordiploma volgen een pre-master van 108 ec, eventueel met vrijstellingen. Het schakelprogramma voor studenten met een hbo-bachelor theologie bestaat uit 30 studiepunten, waarbij studenten van Fontys Hogeschool direct in de ULO G/L kunnen instromen indien ze deze schakelcursussen hebben opgenomen in de minor-ruimte van hun bacheloropleiding.

Volgens de opleiding vormen de docenten een bijzondere troef voor het nieuwe programma aangezien zij als team expertise bieden in verschillende menswetenschappen en op die manier vernieuwing in godsdienstpedagogiek kunnen realiseren. Tijdens het bezoek heeft het panel met een aantal beoogde docenten van de ULO G/L gesproken. Op basis van de CV's van het team stelt het panel vast dat alle beoogde docenten gepromoveerd zijn, aan onderzoek doen en enkel worden ingezet in het eigen vakgebied. Het informatiedossier is echter karig met informatie over de onderwijskundige en didactische expertise van de docenten die ingezet worden in de didactische leerlijn. De docentenevaluaties door studenten waarborgen echter dat de onderwijskundige kwaliteiten van de docenten worden opgevolgd, net zoals dit het geval is voor de inhoudelijke afstemming van de verschillende cursussen binnen de aangeboden opleiding.

Het panel heeft ook kennis genomen van de recente inspanningen van universiteit en faculteit om de didactische bekwaamheid van docenten te bevorderen via het behalen van een Basis Kwalificatie Onderwijs (BKO). Op het moment van het locatiebezoek beschikken slechts zeven van de zestien beoogde docenten over een BKO. Volgens de rector is de onderwijsbekwaamheid van docenten een relatief recent thema binnen de universiteit. Er zijn inmiddels prestatieafspraken op universitair en facultair niveau gemaakt. Zo streeft TST ernaar om het aandeel docenten met BKO op te trekken naar 64% tegen 2017. De beoogde docenten voor de nieuwe opleiding zullen tegen die tijd wellicht allemaal een BKO-traject hebben doorlopen. Uit verschillende gesprekken tijdens het bezoek blijkt dat het centraal geformuleerde BKO-beleid stevig verankerd is in de faculteit. Alle docenten inventariseren

met een portfolio de eigen capaciteiten en lacunes; daarna wordt een analyse gemaakt van de individuele competenties op zeven punten, zoals toetsing of gebruik van nieuwe onderwijsvormen; docenten doen aan peer review waarbij ze elkaar evalueren aan de hand van dezelfde criteria als de studentenevaluaties; ten slotte wordt de procedure afgesloten met een individueel gesprek met de facultaire BKO-commissie.

De ULO G/L wordt getrokken door de docente Jongerencultuur en spiritualiteit die als coördinator van de beoogde opleiding deel uitmaakt van het onderwijsteam waarin de vice-decaan onderwijs overlegt met alle opleidingscoördinatoren, de studieadviseur en de beleidsmedewerker onderwijs. Zelf geeft de coördinator leiding aan de stage staf en de docentenvergadering. De docent-studentratio bedraagt 1:11 bij een jaarlijkse instroom van 10 studenten en een voorziene docentinzet van 1,75 fte. Volgens de opleiding hebben al zeven studenten aangegeven de nieuwe ULO aan te vatten in september 2015. Het panel heeft ook kennis genomen van het voornemen van de faculteit om, na accreditatie, extra onderwijskundige expertise aan te werven voor de opleiding.

De algemene voorzieningen op het vlak van huisvesting, studiebegeleiding en informatievoorziening zijn behandeld in de instellingsaudit kwaliteitszorg. Het onderwijs aan de faculteit TST wordt georganiseerd in zowel Tilburg als Utrecht. De nieuwe ULO G/L wordt enkel aangeboden in Utrecht omwille van de centrale ligging van de stad en de nabijheid van relevante organisaties en instellingen, zoals de Fontys Hogeschool Theologie en Levensbeschouwing. Bovendien is de jaargroep groter wanneer de opleiding op één locatie wordt aangeboden en ontstaan een groepsgevoelen en een eigenheid onder de studenten van één cohort. Uit de gesprekken tijdens het bezoek komt naar voren dat het tutoraat de studievoortgang van alle studenten opvolgt en dat de coördinator een centrale rol speelt in de begeleiding van studenten doorheen de opleiding. Instromende studenten vinden ten slotte ook aansluiting en steun bij tweedejaars-studenten.

Overwegingen

Het panel is van oordeel dat het programma adequaat aansluit op de eindkwalificaties van de opleiding: de leerdoelen van de respectievelijke cursussen zijn duidelijk beschreven en in het toetsplan wordt helder aangegeven op welke manier die leerdoelen aansluiting vinden bij de beoogde eindkwalificaties. Alle eindtermen komen aan bod in het programma.

De opbouw van het programma aan de hand van twee leerlijnen is volgens het panel heel doordacht. Het curriculum als geheel is coherent en ook de opbouw binnen de leerlijnen is adequaat. De opleiding hanteert bovendien een overkoepelende visie op leren en vakdidactiek. Het panel waardeert ook de inspanningen van alle betrokkenen om de verschillende programmaonderdelen reeds in geruime mate ontwikkeld te hebben op het moment van het locatiebezoek; dit geldt met name voor de stagecomponent.

Hoewel alle cursussen een eigen bijdrage leveren tot de opleiding, geeft het panel de opleiding ter overweging om de volgorde en de studielast van individuele cursussen te heroverwegen. Mede op basis van de suggesties uit het werkveld, is het panel van mening dat de praktijkcomponent reeds in het eerste jaar kan aanvangen met een snuffelstage en dat het seminar masterscriptie als aparte cursus geprogrammeerd kan worden om zo het totale aantal studiepunten voor de masterscriptie te verhogen. Bovendien kan er volgens het panel binnen bestaande opleidingsonderdelen plaats ingeruimd worden voor (Socratische) gespreksvoering, identiteitsbegeleiding (als voorbereiding op het verwerven van eindterm 9) en het verwerven van een internationale geesteshouding. Ten slotte raadt

het panel de opleiding aan om de voortgang van de onderzoeksvaardigheden van studenten op geregelde tijdstippen te monitoren. In dit verband is het wellicht aangewezen om studenten duidelijk te informeren over de functie en de omvang van de masterthesis, die redelijk beperkt is in vergelijking met andere (tweejarige) masteropleidingen.

Het panel is van oordeel dat de beoogde docenten voldoende talrijk zijn en gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma. Op basis van het informatiedossier had het panel twijfels over de didactische vorming van de docenten ULO G/L, maar stelt na het bezoek met instemming vast dat de opleiding, de faculteit en de universiteit werk maken van bko-beleid. Het panel verwelkomt ten slotte de aangekondigde werving van een bijkomende docent met vakspecifieke onderwijskundige expertise.

Wat betreft de voorzieningen, heeft het panel kennis gemaakt met een transparante en degelijk ondersteunde organisatiestructuur. De organisatie van de beoogde opleiding en de kwaliteitscultuur van de facultaire omgeving zorgen er volgens het panel voor dat programma, personeel en voorzieningen een coherente leeromgeving scheppen.

Conclusie

Het panel beoordeelt standaard 2: onderwijsleeromgeving, als voldoende.

4.3 Toetsing

4.3.1 Standaard 3

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Bevindingen

Binnen de nieuwe ULO G/L wordt toetsing georganiseerd in lijn met het toetsbeleid zoals dat door Tilburg University is vastgelegd. Een nota over het centrale toetsbeleid was bij het informatiedossier gevoegd. Het panel heeft ook kennis genomen van de Regels en Richtlijnen 2014-2015 die van toepassing zijn op de tentamens en examens in alle opleidingen van de TST, alsook van een conceptversie van de OER voor de ULO G/L.

Het panel constateert dat de verschillende componenten van het toetsbeleid terugkomen in het uitgebreide toetsplan van de nieuwe opleiding: zowel op het niveau van de opleiding als per individuele cursus worden leerdoelen gekoppeld aan eindtermen. Het plan bevat ook een overzicht per cursus van de toets- en werkvormen. In navolging van het format uit het centrale toetsbeleid bestaat voor elke cursus een specificatietabel waarin per toetsvorm de te toetsen leerdoelen worden vermeld, hun verband met de eindtermen, alsook het niveau van de denkvaardigheden (zoals gedefinieerd in de taxonomie van Bloom) dat moet worden bereikt. Ten slotte wordt voor elke cursus het belang (in percentage) van elk leerdoel en elke cognitieve vaardigheid binnen het geheel aan toetsvormen aangeduid.

Alle cursussen worden op één of meer manieren getoetst. In de studiegids en de studiehandleidingen die de docenten ten behoeve van de cursussen maken, wordt aangegeven op welke wijze dit gebeurt. Tijdens de gesprekken bevestigde de voorzitter van de examencommissie dat na aanvang van de opleiding, de examencommissie systematisch steekproeven zal uitvoeren bij de gemaakte toetsen om te beoordelen of deze

overeenkomen met de toetsspecificaties. De faculteit streeft ernaar om het vierogenprincipe toe te passen bij het ontwerp van tentamens. Docenten gaven tijdens het gesprek aan dat dit voor enkele vakken reeds gebeurt aangezien sommige cursussen door verschillende docenten worden verzorgd. Hoewel deze aanpak nog niet is vastgelegd in procedures, is men wel van plan om nieuwe toetsen in hun ontwerpfase voor te leggen aan collega's.

Studenten ontvangen feedback van de docenten op opzet, inhoud en leesbaarheid van hun werkstukken. Het panel begrijpt uit het gesprek dat zowel schriftelijke als mondelinge feedback op stukken en presentaties een belangrijke component vormen van de beoordeling.

De beoordeling van de stage wordt uitvoerig beschreven in de stagehandleiding die bij het informatiedossier was gevoegd. De stage wordt door de stagecoördinator beoordeeld, na overleg met de begeleider op de stageschool, de docent methodische werkbegeleiding en de supervisor van TST. Tijdens het bezoek gaven verschillende gesprekspartners aan dat de opleiding beschikt over een netwerk van stagescholen en dat de opleiding de kwaliteit van de begeleiders bewaakt. De opleiding heeft bovendien beoordelingsformulieren uitgewerkt voor zowel tussen- als eindevaluatie van de stage. Alle informatie over de beoordelingscriteria van de stage is beschikbaar voor de student.

De beoordeling van de scriptie komt aan bod in het masterthesisreglement van de opleiding. Elke thesis wordt volgens het vierogenprincipe beoordeeld door de begeleider en een beoordelaar. De mondelinge verdediging van de thesis maakt deel uit van het eindcijfer. Het thesisreglement bevat een uitgebreid overzicht met toelichting van aandachtspunten voor begeleiders, beoordelaars en studenten. Die aandachtspunten zijn op het ogenblik van het locatiebezoek nog niet omgezet in een beoordelingsformulier. De opleiding verzekerde het panel dat zulk formulier - naar analogie met wat reeds bestaat voor de stagebeoordeling - zal worden opgemaakt en met de studenten gedeeld.

Het panel stelt vast op basis van het dossier en de gesprekken dat de stage en de scriptie de belangrijkste componenten zijn om na te gaan of studenten aan het einde van de opleiding ook alle eindkwalificaties daadwerkelijk hebben bereikt. In de afronding van de masterthesis geven studenten blijk dat zij tot academicus zijn gevormd, terwijl het met goed gevolg doorlopen van de stage een indicatie geeft van hun praktische vorming tot docent.

Volgens het informatiedossier worden studenten in deze opleiding gevormd tot academisch theoloog. Dit is volgens het panel echter niet het doel van de nieuwe opleiding. Studenten zijn bij aanvang van de ULO reeds theoloog, zij het op bachelorniveau en academisch georiënteerd. Bij het succesvol afronden van de opleiding zijn zij academisch gevormde leraren op masterniveau. Het is echter niet mogelijk te verwachten dat een thesis ter waarde van 12 studiepunten en met een uitdrukkelijke beroepscomponent voor het onderwijs aan dezelfde kwaliteitseisen voldoet als een masterthesis in het domein theologie. De eindkwalificaties van de opleiding hebben bovendien een academisch georiënteerde eerstegraads docent voor ogen, niet een wo-master in de theologie.

Overwegingen

Het panel is van oordeel dat de nieuwe opleiding beschikt over een uitgebreid toetsplan, dat kadert binnen het beleid van de universiteit en de faculteit. Dit toetsplan is uitgewerkt in detail en gaat volgens het panel op adequate wijze na in welke mate studenten de

verschillende leerdoelen voor elke individuele cursus hebben gerealiseerd. Het plan geeft ook duidelijk aan hoe individuele leerdoelen bijdragen aan het verwerven van eindtermen.

Het panel is van mening dat voor de toetsing valide instrumenten worden gebruikt en dat de toetsvormen en -criteria transparant zijn: studenten weten op voorhand op welke dimensies ze worden beoordeeld en welke criteria daarbij een rol spelen. Het panel waardeert bovendien de keuze van de opleiding voor het gebruik van verschillende toetsvormen en de aandacht voor interactie en terugkoppeling.

De appreciatie van het panel voor de inspanningen die reeds zijn geleverd op het vlak van toetsing laat onverlet dat de formulering van de rubrieken in de stagebeoordeling kan aangescherpt worden en dat de aandachtspunten voor de masterscriptie nog dienen omgezet te worden in een beoordelingsformulier. De opleiding dient volgens het panel ook na te gaan op welke wijze (het verwerven van) eindkwalificatie 8 wordt getoetst doorheen het curriculum.

Het panel stelt met instemming vast dat het vierogenprincipe wordt toegepast bij de beoordeling van de scriptie en ook ingang vindt in het toetsontwerp. Het geeft de opleiding ter overweging om dit vierogenprincipe systematisch toe te passen bij het ontwerp van nieuwe toetsen en de beoordeling van alle werkstukken (voor zover deze een aanzienlijk deel van de toetsing uitmaken), en deze systematiek ook te verankeren in geschreven procedures / beleid. Bovendien stelt het panel voor dat de examencommissie zich reeds op voorhand uitspreekt over de kwaliteit van het toetsontwerp (en bijhorende toetsmatrijzen / beoordelingscriteria) en niet enkel achteraf steekproefsgewijs de kwaliteit van het tentamen monitort. Ten slotte is het met het oog op de objectiviteit van de beoordeling aangewezen dat de examencommissie formeel de tweede thesisbeoordelaar aanstelt en deze niet wordt aangezocht door de scriptiebegeleider.

Het gerealiseerde eindniveau van de student komt volgens het panel tot uiting in de combinatie van het stageverslag en de masterthesis, niet enkel in de scriptie. Het is volgens het panel belangrijk om die vaststelling ook formeel vast te leggen voor studenten, docenten, examencommissie en externe beoordelingsinstanties.

Oordeel

Het panel beoordeelt standaard 3: toetsing, als voldoende.

4.4 Afstudeergarantie en financiële voorzieningen

4.4.1 Standaard 4

De instelling geeft aan studenten de garantie dat het programma volledig kan worden doorlopen en stelt toereikende financiële voorzieningen beschikbaar.

Bevindingen

Het panel stelt vast dat de beoogde ULO G/L een voortzetting is van een reeds jarenlange bestaande praktijk binnen TST waarbij leraren werden opgeleid in het kader van de driejarige Master Theologie. Hoewel de beoogde opleiding effectief een 'nieuwe' opleiding is, beschikt de faculteit over gekwalificeerde docenten en een netwerk van stagescholen en -begeleiders.

De nieuwe opleiding is vervlochten met de bestaande masteropleiding Theologie aangezien enkele theologische vakken uit het eerste jaar ook binnen de driejarige masteropleiding worden aangeboden. Dit komt volgens het panel de stabiliteit van de ULO G/L ten goede.

Het panel constateert dat voor de beoogde opleiding geen extra investeringen noodzakelijk zijn en dat er geen bijzondere aanloopverliezen worden voorzien die zouden vragen om specifieke dekking.

Voor wat betreft de afstudeergarantie volgt de opleiding het facultaire en instellingsbrede beleid ter zake. Het panel heeft bovendien kennis genomen van een brief aan de NVAO waarin de decaan TST bevestigt dat studenten die de ULO G/L starten, deze opleiding ook volledig kunnen doorlopen. De faculteit zal hiertoe de nodige middelen beschikbaar stellen.

Overwegingen

Bovenstaande bevindingen komen volgens het panel de stabiliteit en continuïteit van de nieuwe opleiding ten goede. Het panel is dan ook van oordeel dat de opleiding ingebed is in een structuur met voldoende voorzieningen op het vlak van personeel, infrastructuur en financiën. De nieuwe opleiding profiteert bovendien van de bestaande ervaring binnen de faculteit met het opleiden tot leraar G/L. De continuïteit van de opleiding wordt ten slotte geborgd door de duidelijke afstudeergarantie vanwege de decaan TST.

Oordeel

Het panel beoordeelt standaard 4: afstudeergarantie en financiële voorzieningen, als voldoende.

4.5 Algemene conclusie over de kwaliteit van de opleiding

Het panel is van oordeel dat de faculteit de nieuwe opleiding nauwgezet heeft ontwikkeld waardoor er ten tijde van het locatiebezoek een volledig uitgewerkt programma voorlag met beroepsprofiel, eindtermen, curriculum en toetsplan. De nieuwe ULO G/L is bovendien ingebed in een structuur met voldoende voorzieningen op het vlak van personeel, infrastructuur en financiën.

De ontwikkelaars hebben de nodige zorg besteed aan het ontwerp en de formulering van de beoogde eindkwalificaties, alsook aan de aansluiting van de eindtermen bij het beoogde profiel van leraar G/L. Het niveau en de oriëntatie van de eindkwalificaties zijn geborgd door belangrijke kaderstellende documenten. Het gaat bij de ULO G/L om een academische beroepsmaster en die dimensies van de opleiding - academische oriëntatie, masterniveau, gericht op het beroep van leraar - komen alle tot uiting in de eindtermen.

Het programma sluit goed aan op de eindkwalificaties van de opleiding: de leerdoelen van de respectievelijke cursussen zijn duidelijk beschreven en in het toetsplan wordt helder aangegeven op welke manier die leerdoelen aansluiting vinden bij de beoogde eindtermen. De student die de verschillende cursussen succesvol afrondt, voldoet aan het einde van de opleiding aan alle eindkwalificaties en beschikt over gepaste competenties op het vlak van onderzoek, didactiek en G/L. De organisatie van de ULO G/L en de kwaliteitscultuur van de facultaire omgeving zorgen ervoor dat programma, personeel en voorzieningen een coherente leeromgeving scheppen.

De nieuwe opleiding beschikt over een uitgebreid toetsplan dat kadert binnen het beleid van de universiteit en de faculteit. Er worden verschillende toetsvormen gebruikt en er is ruime aandacht voor interactie en terugkoppeling. De toetsinstrumenten zijn valide en studenten worden op voorhand ingelicht over toetsvormen, -criteria en beoordeling.

Het panel heeft alle standaarden als voldoende beoordeeld. Haar eindoordeel over de kwaliteit van de nieuwe opleiding is dan ook positief.

Deze positieve appreciatie laat onverlet dat er binnen de opleiding nog ruimte is voor verbetering. Het panel geeft de opleiding dan ook ter overweging om:

- het werkveld actiever te betrekken bij de ontwikkeling van de opleiding en een prominente rol te geven bij de doorontwikkeling van het curriculum;
- internationalisering als attitude en geesteshouding te verdisconteren in de eindtermen en in het programma van de opleiding;
- de volgorde en de studielast van individuele cursussen te heroverwegen, met name wat betreft het invoeren van een snuffelstage tijdens het eerste jaar en het apart aanbieden van het seminarie masterscriptie;
- de formulering van de rubrieken in de stagebeoordeling aan te scherpen en een beoordelingsformulier te ontwerpen voor de masterscriptie;
- het vierogenprincipe systematisch toe te passen bij het ontwerp van toetsen en de beoordeling van werkstukken, en deze systematiek ook te verankeren in beleid;
- de examencommissie zich reeds op voorhand te laten uitspreken over de kwaliteit van de ontworpen tentamens en de bijhorende toetsmatrijzen en beoordelingscriteria;
- formeel vast te leggen dat het gerealiseerde eindniveau van de opleiding tot uiting komt in de combinatie van het stageverslag en de masterthesis.

5 Overzicht oordelen

Onderwerp	Standaarden	Oordeel
1 Beoogde eindkwalificaties	De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat betreft inhoud, niveau en oriëntatie geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen	V
2 Onderwijsleeromgeving	Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren	V
3 Toetsing	De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing	V
4 Afstudeergarantie en financiële voorzieningen	De instelling geeft aan studenten de garantie dat het programma volledig kan worden doorlopen en stelt toereikende financiële voorzieningen beschikbaar	V
Algemene conclusie		positief

V = voldoende O = onvoldoende

Bijlage 1: Samenstelling panel

Prof. dr. M. Vervenne, voorzitter

Marc Vervenne is emeritus gewoon hoogleraar Bijbelwetenschap aan de Leuvense Faculteit Theologie en Religiewetenschappen, met als onderzoeksgebied Oud-Hebreeuwse taal- en letterkunde; hij is voormalig Rector van de KU Leuven. Professor Vervenne heeft ruime ervaring als voorzitter en panellid bij accreditatiepanels.

Drs. T.D. Visser, lid

Taco Visser is adviseur identiteit bij Verus, vereniging voor christelijk onderwijs, voorzitter van de Vereniging van Docenten Levensbeschouwing en Godsdienst en eindredacteur van Narthex, tijdschrift voor levensbeschouwing en educatie. Taco Visser heeft in het verleden deelgenomen aan verschillende accreditatiepanels.

Prof. dr. P.J.A. Nissen, lid

Peter Nissen is als hoogleraar Spiritualiteitsstudies verbonden aan de Faculteit Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen van de Radboud Universiteit Nijmegen. Hij is voorzitter van de landelijke onderzoekschool voor theologie en religiewetenschap NOSTER en schreef meerdere (hand)boeken en wetenschappelijke artikelen over thema's op het raakvlak van geschiedenis, cultuur, kerk, religie en spiritualiteit. Peter Nissen was panellid bij de clustervisitatie Theologie en Religiewetenschappen in 2013.

De heer J. Selleslaghs, student-lid

Joren Selleslaghs is onlangs afgestudeerd als master EU Internationale Betrekkingen en Diplomatie aan het Europacollege in Brugge. Eerder voltooide hij de master in European Studies aan de Université Libre de Bruxelles en de bachelor Politieke Wetenschappen en Internationale Betrekkingen aan de Vrije Universiteit Brussel en de Université de Corse. Joren Selleslaghs neemt vaak deel aan NVAO-panels als student-lid.

Het panel werd bijgestaan door:

- Lisette Meijer, MSc., beleidsmedewerker NVAO, procescoördinator;
- Mark Delmartino, MDM Consultancy bvba – Antwerpen, extern secretaris.

Alle panelleden en de extern secretaris hebben een onafhankelijkheids- en onpartijdigheidsverklaring ingevuld en ondertekend.

Bijlage 2: Programma locatiebezoek

Het panel heeft op 21 januari 2015 een bezoek gebracht aan de Tilburg School of Catholic Theology, gelegen aan de Nieuwegracht 61 in Utrecht. Het programma van het bezoek was als volgt:

9:30-10:00	Ontvangst door Philip Eijlander, rector magnificus van Tilburg University
10:00-12:00	Vorbereidend overleg panel en bestuderen documenten opleiding
12:00-12:30	Lunch panel
12:30-13:15	Gesprek met management: <ul style="list-style-type: none">• Marcel Sarot, decaan• Henk Schoot, vicedecaan onderwijs• Ada van der Velden-Westervelt, faculteitsdirecteur
13:15-13:30	Overleg panel
13:30-14:45	Gesprek met docenten, ontwikkelaars en examencommissie <ul style="list-style-type: none">• Monique van Dijk-Groeneboer, coördinator en docent• Olav Boelens, stagecoördinator• Harm Goris, docent• Peter Jonkers, docent• Gerard Rouwhorst, voorzitter examencommissie• Jan Van Wiele, docent• Cok Bakker, docent Universiteit Utrecht (consultant TST)
14:45-15:00	Overleg panel
15:00-15:30	Gesprek met vertegenwoordigers van het werkveld: <ul style="list-style-type: none">• Elizabeth Boddens Hosang, identiteitsbegeleider Stichting Confessioneel Onderwijs Leiden (alumna TST master theologie)• Juliëtte van Deursen, docent Lerarenopleiding G/L InHolland• Nico Dulleman, adviseur Vereniging Katholiek Onderwijs• Erik van Kerkhoff, docent G/L St Bonifatiuscollege Utrecht (alumnus TST master theologie)
15:30-17:00	Nabespreking panel
17:00-17:15	Korte terugkoppeling door de panelvoorzitter

Bijlage 3: Overzicht van bestudeerde documenten

Informatiedossier opleiding/instelling

- Informatiedossier Toets Nieuwe Opleiding Universitaire Lerarenopleiding Godsdienst en Levensbeschouwing, Tilburg School of Catholic Theology, 21 pp.
- Bijlagen bij het Informatiedossier:
 - Domeinspecifiek Referentiekader
 - Handreiking Godsdienst en Levensbeschouwing als Examenvak
 - Beschrijving inhoud programmaonderdelen op hoofdlijnen
 - Toetsplan per onderdeel
 - ESG teksten (ects-fiches) per onderdeel
 - Onderwijsregelingen:
 - Onderwijs- en Examenregeling ULO G/L,
 - Regels en Richtlijnen TST
 - Stagereglement ULO G/L
 - Studiehandleiding stage ULO G/L
 - Masterthesisreglement ULO G/L
 - Overzicht van het personeelsinzet voor de opleiding,
 - Besluit Macrodoelmatigheid ULO G/L
 - Notitie toetsbeleid Tilburg University
 - Rapport instellingstoets kwaliteitszorg

Documenten beschikbaar gesteld tijdens locatiebezoek

- Verplichte literatuur – handboeken en artikelen
- Aanbevolen literatuur – handboeken en artikelen
- Studiehandleidingen per opleidingsonderdeel
- Beoordelingsformulieren
- Werkstukken en thesissen oude masterprogramma
- Onderwijsjaarverslag
- Notulen vergaderingen opleidingscommissie

Bijlage 4: Eindkwalificaties

De eindtermen van de opleiding zijn afgeleid van het profiel van de leraar G/L en als volgt in de OER vastgelegd:

1. De afgestudeerde beschikt over een grondige kennis van en inzicht in de theologie en de daarvoor relevante disciplines filosofie en sociale wetenschappen (waaronder onderwijskunde) en een daaraan beantwoordende beheersing van de grondslagen, benaderingswijzen en methoden ervan.
2. De afgestudeerde is in staat deze kennis te vertalen en heeft inzicht in de betekenis ervan voor religieuze en levensbeschouwelijke leerprocessen van jongeren en scholen.
3. De afgestudeerde is in staat zelfstandig praktijkgeoriënteerd academisch onderzoek te verrichten en de resultaten daarvan te beoordelen, te communiceren en in dialoog te brengen.
4. De afgestudeerde beschikt als academisch theoloog over intellectuele zelfstandigheid, wetenschappelijk en maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef, kritische instelling, probleemoplossend vermogen en de vaardigheid om zelfstandig kennis, inzichten, waarden en normen vanuit geloof, traditie, wetenschap en cultuur te verwerven, te beoordelen, in dialoog te brengen en te integreren.
5. De afgestudeerde is interpersoonlijk competent (5.1), pedagogisch competent (5.2), didactisch en vakinhoudelijk competent (5.3), organisatorisch competent, en daarbij in staat om bij te dragen aan de godsdienstige identiteit van de school (5.4), competent in het samenwerken met collega's (5.5), competent in het samenwerken met de omgeving, met name met ouders en met religieuze en levensbeschouwelijke organisaties en instellingen die bij de school betrokken zijn (5.6), en competent in reflectie en ontwikkeling (5.7).
6. De afgestudeerde is in staat om de christelijke geloofstraditie te verstaan en te interpreteren in het licht van het levensverhaal en de toekomstverwachting van jonge mensen en scholen. De afgestudeerde is bovendien in staat om deze levensverhalen en toekomstverwachtingen te verstaan en te interpreteren in het licht van de christelijke geloofstraditie.
7. De afgestudeerde is in staat om hierin op een open en respectvolle wijze andere geloofstradities te betrekken en toegankelijk te maken en is in staat om bij te dragen aan de religieuze dialoog binnen en buiten de school.
8. De afgestudeerde is in staat om de eigen persoon in te zetten om jonge mensen en scholen te begeleiden bij hun religieuze of levensbeschouwelijke zoektocht.
9. De afgestudeerde is in staat om – vanuit de christelijke en katholieke traditie – bij te dragen aan de humanisering binnen scholen en van de maatschappij.
10. De afgestudeerde kan de binnen de opleiding verworven kennis en inzichten op adequate wijze mondeling en schriftelijk tot uitdrukking brengen.

Bijlage 5: Lijst met afkortingen

ba	bachelor
BKO	Basis Kwalificatie Onderwijs
DGO	Disciplineoverlegorgaan Godgeleerdheid
ec	European Credits (studiepunten)
ECTS	European Credit Transfer System
G/L	Godsdienst en Levensbeschouwing
hbo	hoger beroepsonderwijs
ICL	Interdisciplinaire Commissie Lerarenopleidingen
ma	master
NVAO	Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
OER	Onderwijs- en Examenregeling
SKO	Senior Kwalificatie Onderwijs
TST	Tilburg School of Catholic Theology
ULO	Universitaire lerarenopleiding
vo	voortgezet onderwijs
wo	wetenschappelijk onderwijs

Het paneladvies is tot stand gekomen in opdracht van de NVAO met het oog op de beperkte toetsing van de nieuwe opleiding wo-master Universitaire Lerarenopleiding Godsdienst en Levensbeschouwing van Tilburg University.

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)
Parkstraat 28
Postbus 85498 | 2508 CD DEN HAAG
T 31 70 312 23 30
F 31 70 312 23 01
E info@nvaio.net
W www.nvaio.net

Aanvraagnummer 003381